

Työelämän toimeksiannoista laatua oppimiseen ja opetukseen

Alati muuttuva työelämä edellyttää yliopistosta valmistuvilta monenlaisia taitoja. Tuoreita maistereita eivät kuitenkaan työllistä niinkään heidän yksittäiset kompetenssinsa, vaan ennemmin kyky omaksua uusia tietoja sekä soveltaa jo oppimiaan taitoja uusissa ympäristöissä. Olisikin tärkeää, että yliopistojen strategioihin ja opetussuunnitelmiin kirjatut tavoitteet opintojen työelämäorientaatiosta konkretisoituisivat myös opintojaksojen pedagogisissa toteutuksissa aiempaa selkeämmin. Tarkastelen artikkelissani autenttisen oppimisen periaatteille rakentuvaa opetuksen kehittämishankettani, jonka avulla olen pyrkinyt kehittämään kääntäjäksi opiskelevien työelämätaitoja. Opintojakso Ammattimainen tekstintarkistus on kuulunut kääntäjäopiskelijoiden valinnaisiin suomen opintoihin Tampereen yliopistossa muutaman lukuvuoden ajan. Opintojakson aikana opiskelijat oppivat tekstintarkistusta ja työelämäosaamista aitojen toimeksiantojen välityksellä. Tekemisen autenttisuus saa opiskelijat työskentelemään vastuullisemmin ja sitoutuneemmin kuin tavanomaisen harjoitusaineiston äärellä.

Kääntäjäkoulutuksen lähtökohtana työelämäorientaatio

Viiden viime vuoden aikana työelämästä tulleet virikkeet ovat muuttaneet yliopistoissa annettavaa koulutusta monella alalla. Jos työelämäorientaatio oli aiemmin harvinaisuus yliopistokoulutuksessa, se vaikuttaa olevan päivän sana nyt kaikkialla. Humanististen oppialojen joukossa kääntäjäkoulutus edustaa alaa, jossa työelämäorientaatio on ollut sisäänrakennettuna jo vanhastaan. Ammatti-orientaatio on peräisin ajalta, jolloin kääntäjiä koulutettiin kieli-instituuteissa. Vuodesta 1981 kääntäjiä on koulutettu yliopistoissa, mutta työelämäsuuntautuneisuus ilmenee edelleen opetuksessa monella tapaa. Työelämäyhteydet ovat näkyneet kautta vuosien muun muassa todellisina käänös- ja tulkkaustoimeksiantoina tai niitä simuloivina tehtävinä.

Kääntäjien tutkintoon sisältyy oma suomen kielen opintokokonaisuus. Se on suppeahko, mutta samalla on selvää, ettei mikään tai minkään laajuinen opintokokonaisuus kattaisi kaikkia niitä odotuksia, joita kääntäjien suomen taidolle asetetaan. Opiskelijan tulisikin saada opintojensa aikana sellaiset valmiudet, että hän pystyy kehittämään taitojaan sekä syventämään ja ajantasaistamaan tietojansa suomen kielestä omaehtoisesti myös valmistuttuaan. Miten sitten koulutus rakennetaan niin, että opiskelija omaksuu nämä keskeiset valmiudet? Vanha totuus on, että uimaan oppii paremmin vedessä kuin kuivalla maalla.

Uimaan vasta opettelevaa ei kuitenkaan ole mielekästä heittää suoraan järven syvimpään kohtaan, vaan opettaja tarvitsee ymmärrystä siitä, millaisissa oloissa ja millä tavoin tuettuna oppija edistyy parhaiten. Niin ikään opettajan tulee osata ohjata ja tukea prosessia siten, että oppija oppii uimaan itsenäisesti – myöhemmin järven syvimmissäkin kohdissa, jopa virtapaikoissa. Olennaista onkin, että oppimisympäristö on suljetun sijaan avoin ja että toiminta on autenttista. Tekemisen merkityksellistäminen aitojen ongelmien avulla, tekemällä ja kokemusten kautta oppiminen, avaa mahdollisuuden syväoppimiseen.

Kohti autenttista oppimista – opintojakson suunnittelun periaatteet

Kehittämäni opintojakson *Ammattimainen tekstintarkistus* (5 op) sisällöt liittyvät kiinteästi kääntäjän nykyiseen toimenkuvaan, jossa tekstintarkistuksen osuus on lisääntynyt merkittävästi. Opintojakso suoritetaan maisteri-opintovaiheessa, jossa se on eräänlainen keskeisten asioiden tiivistys kääntäjäkoulutuksen sisältämistä suomen opinnoista. Opintojakson osaamistavoitteet on määritelty opetussuunnitelmassa (Opinto-opas 2012–2015) seuraavasti: "Opintojakson suoritettuaan opiskelija kykenee tarkistamaan itsenäisesti sekä alun perin suomeksi kirjoitettuja että suomennettuja tekstejä. Hän pystyy myös perustelevaan ratkaisunsa asianmukaista terminologiaa käyttäen ja antamaan kirjoittajille asiantuntijapalautetta."

Opintojakson sisältökuvauksessa puolestaan todetaan, että ”kurssin toisessa osassa tarkistetaan itsenäisesti laajahkoja suomenkielisiä tekstejä (mahdollisuuksien mukaan) todellisten toimeksiantojen pohjalta”. Opintojakson voi näin ollen toteuttaa myös pelkästään opettajan tekemän harjoitusaineiston avulla, joten todellisten toimeksiantojen (ks. kuva) valinta kurssin materiaaliksi on harkittu pedagoginen ratkaisu. Valinnallani tavoittelen sitä, että opiskelijat voivat saada työelämäkokemusta osallistumalla tavalliseen opetukseen. Erillinen harjoittelujakso ei siten ole ainoa mahdollisuus oppia työelämän kannalta oleellisia taitoja (ks. Virtanen & Tynjälä, 2013).

Kehittämäni opintojakson toteutus rakentuu autenttisen oppimisen yhdeksälle periaatteelle (Herrington & Oliver, 2000; Herrington, Reeves & Oliver, 2010):

1. Oppiminen on autenttiseen kontekstiin sidottua, sillä se on kytketty todellisen työelämän ongelmiin.
2. Toiminta on autenttista: kurssin aineistona on todellisia toimeksiantoja.
3. Opiskelijat pääsevät tutustumaan asiantuntijoiden ajatteluun ja työskentelyyn aidoissa tilanteissa. Esimerkiksi viimeisimmällä kurssilla yksi toimeksiantajista vieraili kurssilla, ja opiskelijat kävivät itse tutustumassa kustantamoon.
4. Kurssilla pyritään tutkimaan tehtäviä eri asianosaisten rooleista ja näkökulmista käsin.
5. Aidot koko ryhmän yhteiset toimeksiannot luovat tarpeen rakentaa tietoa yhdessä. Myös paritehtävät edellyttävät kollaboratiivista tiedonrakentelua.
6. Tehtävät antavat mahdollisuuden reflektointiin: opiskelijat voivat peilata omaa osaamistaan asiantuntijaosamiseen ja vertaistensa osaamiseen.
7. Tietämystä ulkoistetaan: ajatuksia vaihdetaan ryhmissä, hiljaista tietoa sanoitetaan ja nostetaan esille, omaa ajattelua tehdään näkyväksi.
8. Ohjaus on autenttista. Oppimiseen saa tukea ja ohjausta opettajalta ja opiskelijaparilta; opettaja on mukana aidos- ti oppijan prosessissa, erityisesti sen kriittisissä kohdissa.
9. Arviointi on autenttista. Kurssi on rakennettu jatkuvan arvioinnin periaatteille siten, että prosessiin integroitu arviointi ohjaa viimeistelyihin lopputuloksiin. Lisäksi arviointi on monipuolista ja kokonaisvaltaista, sillä se koskee koko oppimisprosessia.

Kuvaan seuraavassa opintojakson toteutuksen keskeisiä piirteitä.

Aikarajoitteisesti ja sulautuvasti ammattilaiseksi – opintojakson toteutus

Opintojakson nimessä oleva sana *ammattimainen* tarkoittaa ensinnäkin sitä, että kurssilla opiskellaan ajankäytön hallintaa. Tehtävien aikataulutus on laadittu tarkoituksellisen tiukaksi, jolloin se muistuttaa todellisen työelämän tilanteita. Toiseksi ammattiorientaatio ja tekemisen autenttisuus näkyvät siinä, että pääosa kurssin tekstiaineistosta koostuu todellisista toimeksiantoista. Tosielämän tehtävät edellyttävät niin opiskelijoilta kuin myös opettajalta vastuullisuutta, sillä toimeksiantajien aikataulut määrittelevät

Kuva: Sirkku Latomaa

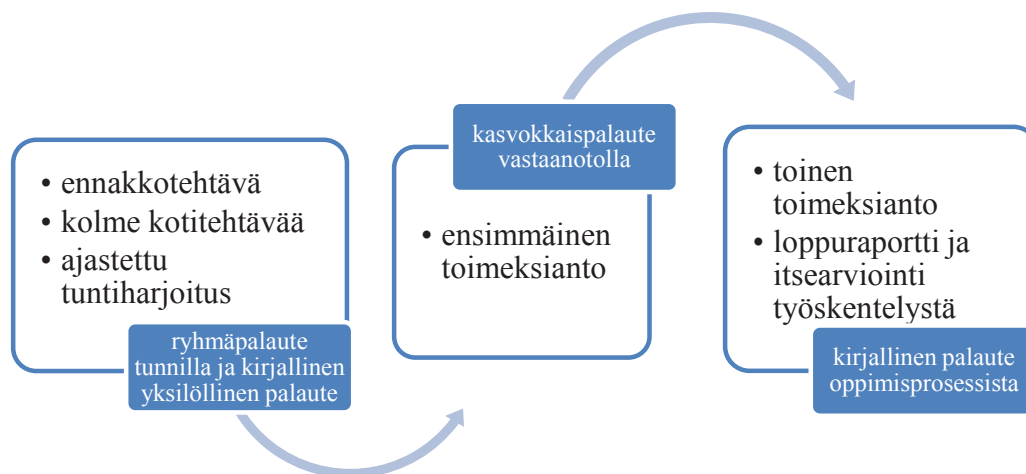
Osa kurssilla tarkistetuista kirjoista.

työtahdin: toimeksiantajalle ei ole mahdollista palauttaa tekstejä vasta kesäloman aikana tai seuraavan lukukauden puolella. Niin ikään tekemisen laatua koskevat odotukset ovat toiset kuin vain opettajalle palautettavissa tehtävissä.

Eri toteutuskertojen aikana olen kehittänyt opiskelijoita varten materiaalipaketin, joka koostuu oheisluettavasta ja ohjeistuksista tarkistustyötä varten. Materiaalipaketissa on tekstien rakentumista, kielenhuoltoa, tekstintarkistusta ja kustannustoimittamista koskevaa lähdeaineistoa. Aineisto on koostettu siten, että se palvelee juuri kurssilla tehtävää työtä. Osa luettavasta kirjallisuudesta on valittu ennakkoon, mutta jokaisen toteutuskerran aineisto rakentuu osin myös kurssilla esiin tulevien asioiden mukaan. Kurssin tehtävätkin ovat kahdenlaisia: osan on opettaja laatinut ennakkoon, mutta osa tehtävistä on joka kerralla opettajallekin uusia, mikä tekee kurssin oppimisympäristöstä avoimen ja konstruktivistisesti rakentuvan. Aitoa tekstiä on kullakin opiskelijalla tarkistettavanaan kaikkiaan noin viisikymmentä sivua.

Kurssi on suunniteltu sulautuvan opetuksen (Joutsenvirta & Kukkonen, 2009) periaatteita noudattaen siten, että se sisältää tapaamisten ohella työskentelyä verkossa ja osa työskentelytavoista on opiskelijavetoisia. Kurssia edeltää ennakkotehtävä, joka palautetaan Moodleen. Moodle toimii sekä osasuoritusten palautuspaikkana että asiantuntumuksen jakamisen foorumina tapaamiskertojen välillä. Siellä käydään keskustelua ajankohtaisista ongelmista ja pohjustetaan seuraavaa tapaamista. Sinne myös lisätään tapaamiskertojen aiheisiin liittyviä aineistoja kurssin mittaan.

Kurssilla on käytössä monenlaisia palautteenantotapoja. Alkupuolen tapaamisissa käsitellään tehtyjä har-

Kuvio 1. Kurssin tehtävät ja palautekäytännöt

joituksia – kolmea kotitehtävää ja yhtä aikarajoitteista tuntiharjoitusta – ja niissä esille nousseita kysymyksiä yhteisesti. Lisäksi kurssin alkupuolen harjoituksista saa opettajalta yksilöllistä palautetta kirjallisesti. Harjoitusten jälkeen työstetään ensimmäinen toimeksianto siten, että kukin opiskelija saa parin, joka tarkistaa tehdyt korjaukset ja tekee niihin muutosehdotuksia tarpeen mukaan. Ensimmäisen toimeksiannon jälkeen jokainen saa opettajalta palautetta siihen mennessä tehdystä työstä henkilökohtaisella palautevastaanotolla. Toisen toimeksiannon opiskelija tarkistaa itsenäisesti. Viimeinen tehtävä on siten näyttö kaikesta kurssin aikana opitusta; erillinen tentti ei luonnollisestikaan ole osa tällaista oppimisympäristöä. Kurssin lopuksi opiskelijat kirjoittavat raportin, jossa he reflektivat työskentelyään todellisten toimeksiantojen parissa. Opettaja antaa kullekin opiskelijalle palautetta koko kurssin aikaisesta oppimisprosessista. Kuvio 1 havainnollistaa kurssin tehtäviä ja palautekäytänteitä.

Oppia aidoista ongelmista – opiskelijalle ja opettajalle

Kurssi on opiskelijoista työläs mutta palkitseva, sillä aidot toimeksiannot tekevät oppimisesta merkityksellistä. Erään opiskelijan sanoin ”oikeat toimeksiannot ovat mielekkäitä, mitä yliopistolla tarjotaan”. Ne motivoivat, osallistavat ja valtauttavat opiskelijoita. Opiskelijat ovat pyrkineet tekstejä tarkistaessaan parhaimpaansa, ja omien sanojensa mukaan he ovat jopa ylittäneet itsensä. Eräässä kurssi-palautteessa todettiin näin:

Vaikka toimeksianto aiheuttikin aluksi hieman kauhistusta, sen jälkeen kokemani voittajafilisiä tunteita mukavalta.

Opiskelijat ovat myös katsoneet saavansa kurssista tärkeitä eväitä ammattiaan varten sen työelämäorientaation ja haasteellisuuden vuoksi. Niin ikään oman kompetenssin ulottuvuudet ovat kirkastuneet:

En ollut ajatellut tekstintarkistamisenkin olevan yksi mahdollinen työtehtävä, mutta nyt siitä on muodostu-

nut hyvinkin todennäköinen tulevaisuuden työnkuva minulle.

Opettajalle todelliset toimeksiannot teettävät perinteistä kurssia enemmän työtä ja ne ovat aina riski, sillä niiden tuomia haasteita ei voi ennakoita. Riskin ottaminen kannattaa, sillä vain sen avulla voi kurssi ja opettajakin uudistua, kun hän joutuu kerta toisensa jälkeen pois omalta mukavuusalueeltaan. Juuri ennakoimattomuus on kurssin suola ja tae siitä, että opettajakin kehittyy: hän on kaiken aikaa aitojen ongelmien äärellä ja oppimassa uutta, yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Mikään kurssi ei kuitenkaan ole koskaan valmis. Työelämätaitojen kehittymisen kannalta olisi hyödyksi, jos opiskelijat olisivat suoraan yhteydessä toimeksiantajiin sen sijaan, että opettaja toimii välikätenä. Toimeksiantajat voisivat myös osaltaan, opettajan ohella, ohjata opiskelijoita antamalla heille palautetta. Niin ikään kurssin tehtäviä ja tekstilajien valikoimaa voi aina kehittää ja monipuolistaa. Toimeksiantojen osuutta kurssin kokonaisuudessa voi pohtia uudelleen: riittäisikö yksi laaja aito tehtävä tuomaan samaa osaamista? Kehitettävää riittää.

Kirjoittaja työskentelee suomen kielen lehtorina kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikössä Tampereen yliopistossa. Yliopistojen opetusalan liitto (YLL) palkitsi hänet syksyllä 2013 stipendillä artikkelissa kuvattun opintojakson perusteella.

LÄHTEET

- Herrington, J. & Oliver, R. (2000). An instructional design framework for authentic learning environments. *Educational Technology Research and Development*, 48 (3), 23–48.
- Herrington, J., Reeves, T. C. & Oliver, R. (2010). *A guide to authentic e-learning*. New York & London: Routledge.
- Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A. (toim.) (2009). *Sulautuva opetus – uusi tapa opiskella ja opettaa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Opinto-opas 2012–2015. Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Saatavilla verkossa. Luettu 12.4.2014, https://www10.uta.fi/opas/index.htm#4_link
- Virtanen, A. & Tynjälä, P. 2013. Kohti työelämätaitoja kehittävää yliopistopedagogiikkaa – opiskelijoiden näkökulma. *Yliopistopedagogiikka*, 20 (2), 2–10.